

УДК 332.12:336.012

І.М. Вахович, д-р екон. наук, проф.,
І.М. Камінська, канд. екон. наук, доц.,
І.В. Ропотан

Луцький національний технічний університет, м.Луцьк,
 Україна, e-mail: irina-vaxovitch@mail.ru;
 irynka-kaminska@mail.ru; ropotan4ik@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА ОБ'ЄКТИВНА НЕОБХІДНІСТЬ ФІНАНСОВОЇ КОНВЕРГЕНЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ КРАЇНИ

I.M. Vakhovych, Dr. Sci. (Econ.), Prof.,
I.M. Kaminska, Cand. Sci. (Econ.), Assoc. Prof.,
I.V. Ropotan

Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine,
 e-mail: irina-vaxovitch@mail.ru, irynka-kaminska@mail.ru,
 ropotan4ik@ukr.net

CONCEPTUAL FOUNDATIONS AND REASONABLE NECESSITY OF FINANCIAL CONVERGENCE OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF REGIONS IN THE COUNTRY

Мета. Розробити концептуальні засади фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни, а також обґрунтувати її об'єктивну необхідність.

Методика. Методологічною базою дослідження слугували напрацювання економічної та фінансової науки щодо вивчення міжбюджетних відносин, бюджетного вирівнювання, фінансового механізму, державного регулювання регіонального розвитку. З метою розробки концептуальних засад фінансової конвергенції сталого розвитку регіону в роботі використано системний підхід, що враховує динамічну функціональну залежність між станом цілого та розвитком і збалансованістю його складових елементів, та сукупністю методів, які забезпечують його реалізацію, а саме: логічного узагальнення, аналізу, порівняння, дедукції та індукції.

Результати. На основі проведеного теоретичного аналізу економічної сутності фінансової конвергенції, узагальнення та систематизації підходів науковців, удосконалено трактування фінансової конвергенції з позицій сталого розвитку регіонів країни. Визначено об'єктивні причини, що зумовлюють необхідність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України.

Наукова новизна. Удосконалено концептуальні засади фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни, які, на відміну від існуючих, передбачають її розгляд як регулятивно-стимулюючого процесу зближення рівнів фінансового забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку регіонів країни, що гарантуватиме цілісність держави та рівність фінансових умов проживання в усіх її регіонах.

Практична значимість. Формування концептуальних засад фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни є вихідною умовою встановлення методики її діагностики, визначення механізмів та інструментарію її забезпечення, на основі яких досягається рівність доступу до суспільних благ і послуг, усунення бюджетних викривлень, стабільність місцевих бюджетів, коригування дефіциту фінансових ресурсів регіону, підвищення інвестиційної привабливості регіону, покращення доступу до внутрішніх фінансових ресурсів тощо.

Ключові слова: *фінансова конвергенція, сталий розвиток регіону, міжрегіональні асиметрії, фінансове забезпечення, фінансові ресурси регіону*

Постановка проблеми. Посилення регіоналізації та водночас зміцнення державної вертикалі влади, асиметричність і сповільнення темпів соціального, економічного й екологічного розвитку регіонів України обумовлюють необхідність переходу на конвергентну модель розвитку. Регіональна неоднорідність сталого розвитку регіонів держави допустима лише до певної межі, за якої гарантується економічна безпека країни та не допускається неефективне міжрегіональне переміщення капіталу, праці й інших факторів виробництва. Таким чином, актуалізується потреба дослідження сутності та умов подолання неоднорідності регіонів країни, у першу чергу, за рахунок фінансової

конвергенції, що гарантуватиме регіонам країни рівні можливості фінансового забезпечення сталого довгострокового розвитку.

Виділення невирішеної проблеми. Фінансова конвергенція розвитку регіонів країни є об'єктом дослідження таких іноземних науковців, як Г. Пагенкопф (H. Pagenkopf), Д. Попіц (J. Popitz), Д. Мартінез-Везгез (J. Martinez-Vazquez), Д. Боекс (J. Boex), Р. Бахл (R. Bahl), В. Оейтс (W. Oates) та інших. Також цій проблематиці присвячені наукові праці таких українських, російських і білоруських учених, як О. Андронов, Н. Балдич [1], В. Бодров, М. Бутко, О. Василик, В. Геєць, З. Герасимчук, Б. Данилишин, О. Заброцька [2], Н. Зубаревич, М. Карлін, Б. Карпінський, Т. Клебанова, О. Кожемяченко, П. Круш, Ю. Криворотько [3], І. Луні-

на, В. Лексін [4], С. Львовчкін, О. Мозенков, О. Морозова [5], Т. Найдьонова [6], М. Нарзіков [7], А. Павленко, Ю. Петленко, О. Пенюгалова [8], М. Полозков, О. Рожко, І. Сагайдак [9], І. Соломко, О. Тішутіна, Т. Черняєва, О. Швецов, Ю. Яценко та багатьох інших. Основний акцент у своїх дослідженнях науковці роблять на дослідженні факторів дивергентного розвитку регіонів країни, обґрунтуванні методики, аналізі рівнів конвергентного чи дивергентного розвитку регіонів країни на основі статистичних даних, типології регіонів за рівнем конвергенції, а також державній політиці у цьому напрямі. Разом з тим, потребують більш глибокого дослідження концептуальні засади фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Аналіз останніх досліджень. У зарубіжній практиці широко застосовується категорія „фінансова конвергенція“. Та в широкому розумінні під нею іноземні науковці розуміють сукупність фінансових відносин між державою та її регіонами, пов'язаних із розподілом повноважень, доходів і витрат між різними рівнями влади в державі, а у вузькому розумінні – як процес зближення фінансових можливостей регіонів шляхом вирівнювання першочергового розподілу податкових надходжень між бюджетами одного (горизонтальна фінансова конвергенція) та різного (вертикальна фінансова конвергенція) рівнів.

Водночас у вітчизняній літературі спостерігається недостатність теоретичних досліджень проблем власне фінансової конвергенції як на різних рівнях досліджень, так і щодо окремих об'єктів дослідження. Частіше за все російські й українські науковці оперують категорією „фінансова конвергенція“, досліджуючи процеси формування та розвитку фінансових систем чи фінансових ринків, розглядають її в дещо іншому контексті. В їх дослідженнях фінансова конвергенція є проблемою індивідуального фінансового інституту, а не фінансових інститутів у їх сукупності.

У нашому дослідженні об'єктом, який необхідно досліджувати з точки зору фінансової конвергенції, є регіон.

Зауважимо, що на регіональному рівні серед українських, білоруських і російських науковців більшого поширення набула категорія „фінансове вирівнювання“. Однак, на нашу думку, таке формулювання є дещо некоректним. Адже, вважаємо, неможливо вирівняти рівні фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни, їх можна лише наблизити за економічними, соціальними та екологічними параметрами на скільки це можливо, що й передбачає конвергенція.

Виділення невирішеної раніше частини загальної проблеми. Різномасштабність досліджень науковців та неоднозначність трактувань категорії „фінансова конвергенція регіонів країни“ потребує подальших досліджень у даному напрямі, а також обґрунтування даної категорії з позицій сталого розвитку.

Формулювання мети роботи. Дослідити економічну сутність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни, обґрунтувати причини її об'єктивної необхідності в сучасних умовах розвитку регіонів України.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, категорія „фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни“ охоплює аспекти, що притаманні фінансовій конвергенції на регіональному рівні з урахуванням специфіки та суті сталого розвитку. При цьому під сталим розвитком регіону будемо розуміти збалансований у соціальному, економічному та екологічному аспектах розвиток, що дозволяє в довгостроковій перспективі забезпечити високий рівень якості життя теперішніх та майбутніх поколінь.

Варто зауважити, що сучасне трактування категорії „фінансова конвергенція“, перейняте більшістю вітчизняних учених, сформульоване експертами Організації економічного співробітництва та розвитку, які її визначають як передачу фінансових ресурсів між юрисдикціями з метою згладжування відмінностей у формуванні доходного потенціалу або у вартості надання суспільних благ, зосереджуючи увагу на наданні можливості субнаціональним органам управління забезпечувати своїх громадян приблизно однаковою сукупністю суспільних послуг за приблизно однакового податкового тягара.

Так, Заброцька О. розуміння фінансового вирівнювання зводить лише до бюджетного вирівнювання та зазначає, що фінансове вирівнювання – приведення у відповідність витрат місцевих бюджетів (за економічною та функціональною класифікаціями) до гарантованого державою мінімального рівня соціальних послуг на одного мешканця, ліквідація значних диспропорцій у здійсненні бюджетних видатків за окремими територіями [2]. Подібної думки притримуються Петленко Ю., Рожко О., Круш П., Кожемяченко О., Романенко О., Огородник С., Зазюн М., Славкова А., Павленко А., Костриця Ю., Гвасалія Д., Соломко І. та Тішутіна О. Науковці розглядають фінансове вирівнювання як процес усунення вертикальних і горизонтальних дисбалансів, за якого здійснюються заходи з перерозподілу фінансових ресурсів як між ланками бюджетної системи по вертикалі, так і між багатими та бідними територіями по горизонталі. При цьому науковці розмежовують вертикальне та горизонтальне вирівнювання. Вертикальна фінансова конвергенція передбачає узгодження (зближення) фінансової спроможності окремих територій, регіонів і центру з розподіленими компетенціями між місцевою, регіональною та центральною владою на основі пропорційного розподілу податків між бюджетами різних рівнів, руху бюджетних трансфертів між бюджетами вищого й нижчого рівнів у порядку їх адміністративної підпорядкованості задля усунення невідповідності між витратними функціями бюджетів різних рівнів і надходженнями, закріпленими за ними. Горизонтальна конвергенція означає зближення фінансових можливостей регіонів одного рівня на основі руху бюджетних трансфертів між бюджетами одного рівня за принципом національної солідарності та між-регіональної взаємодопомоги [9]. Таким чином, бюджетна система держави вважається вертикально конвергентною якщо обсяги надходжень до бюджетів на кожному рівні влади в цілому достатні для виконання їх функцій. Горизонтальна конвергентність передбачає за-

гальну рівновагу доходів і витрат у бюджетах окремих регіонів. Така конвергенція спрямована на вирішення задачі забезпечення кожного громадянина гарантованими державою благами та послугами.

Криворотько Ю. зазначає, що „зміст фінансового вирівнювання полягає в наданні вищестоящими бюджетами окремим муніципалітетам цільових коштів через систему трансфертів (грантів)“ [3], тобто акцентує увагу лише на подоланні горизонтальних дисбалансів. Такої ж думки дотримуються Борісевич В., Гейзлер П., Фатєєв В. і Гацалов М., залишаючи поза увагою вертикальні дисбаланси. З нашої точки зору, необхідним вважається застосування комплексного підходу до досліджуваного явища, що дозволяє враховувати як вертикальні, так і горизонтальні механізми фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Більше того, у всіх вище розглянутих трактуваннях неврахованими залишаються інші фінансові ресурси регіону, зокрема, – суб'єктів господарювання, які основним чином формують дохідні частини бюджетів усіх рівнів, а також заощаджень населення, що за умов застосування ефективних фінансових інструментів можуть трансформуватися в інвестиції. А тому необхідно акцентувати увагу й на зближенні рівнів інвестиційної активності в регіонах країни та стимулюванні розвитку в них підприємництва, що дозволить регіонам самостійно забезпечувати сталий розвиток, а не лише чекати допомоги з центру.

Найдонова Т. і Пенюгалова О., акцентуючи увагу на бюджетному вирівнюванні, зазначають, що це – процес, який здійснюється органами влади вищого рівня з метою згладжування відмінностей у рівнях соціально-економічного розвитку територій, забезпечення збалансованості бюджетів усіх рівнів і рівної можливості реалізації на всій території країни соціальних гарантій [6, 8].

Більш широко фінансову конвергенцію щодо економічних систем тлумачать Лексін В. і Швецов О. Вони вказують на те, що фінансове вирівнювання є спеціально організованою системою дій для забезпечення сталого й збалансованого функціонування регіональних систем, головним цільовим орієнтиром яких є підвищення рівня та якості життя населення [4].

Заслуговує на увагу дослідження Наркізова М. щодо впливу фінансового вирівнювання на економічний потенціал регіонів [7]. Учений фінансове вирівнювання визначає як процес перерозподілу фінансових ресурсів центральними органами державної влади на користь адміністративно-територіальних одиниць, що не мають достатніх власних доходів.

У вищенаведених трактуваннях фінансове вирівнювання виступає як додаткове джерело фінансування дефіцитних бюджетів, але водночас і як дестимулятор їх наповнення з власних джерел. Однак, фінансова конвергенція буде більш тривалою та ефективнішою, якщо передбачатиме стимулювання сталого розвитку регіонів, на основі чого в довгостроковій перспективі можна буде сподіватись на регіональну фінансову самодостатність. Тому фінансова конвергенція розвитку регіонів повинна здійснюватись у такому обсязі, щоб у ор-

ганів місцевої влади залишалися стимули для нарощення податкової бази та поліпшення адміністрування податків [2]. Вважаємо, фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни повинна бути націлена на наближення параметрів регіонів з порівняно низькими й середніми рівнями сталого розвитку до параметрів регіонів з високими рівнями розвитку, при цьому не позбавляючи останні регіони стимулів до підтримання та подальшої активізації їх розвитку. Та і для досягнення більшої результативності необхідно створювати регіонам умови для переходу до фінансової конвергенції за принципом самопідтримування. Така самопідтримувальна конвергенція повинна досягатись, насамперед, за рахунок розвитку в регіонах країни виробництва, а не в результаті розподілу та перерозподілу спільної ресурсної бази.

Якщо ж звернутися до теорії фінансів, то механізм фінансового вирівнювання розглядається як складова фінансового механізму, що бере участь у виконанні двох основних функцій: фінансового забезпечення та фінансового регулювання економічного, соціального й екологічного розвитку. Виконання функції фінансового забезпечення зводиться до надання бюджетних ресурсів органам управління, що не мають достатніх власних коштів для фінансування закріплених за ними повноважень. У першу чергу, це стосується вирівнювання вертикальних фіскальних дисбалансів і здійснюється наданням місцевим бюджетам дотацій вирівнювання, закріплених або регулюючих податків. Відповідно до цього Балдич Н. розширює розуміння даної категорії та розглядає фінансове вирівнювання як специфічну форму міжбюджетних відносин, що виникають на всіх стадіях бюджетного процесу з метою вирівнювання фінансових можливостей бюджетів, а також контролю їх витрачання, та як важливу складову системи державного регулювання соціально-економічного розвитку [1].

Морозова О. також зосереджує увагу на регулятивному аспекті фінансової конвергенції та відзначає, що фінансове вирівнювання охоплює нормативну й фактичну складові та є системою норм, що регулюють відносини щодо розподілу повноважень, доходів і витрат між різними рівнями влади в державі, а також системою правовідносин, що склалися між різними рівнями влади в державі у процесі такого розподілу [5].

На основі проведеного вище теоретичного дослідження концептуальних засад фінансової конвергенції, у цілому можна зазначити, що науковці відстоюють підхід, що фінансове вирівнювання є сукупністю дій, які дозволяють забезпечити більш рівні фінансові умови для розвитку регіонів країни.

Базуючись на цьому та узагальнюючи погляди науковців, під фінансовою конвергенцією, з позицій сталого розвитку регіонів країни, будемо розуміти регулятивно-стимулюючий процес зближення рівнів їх фінансового забезпечення соціального, економічного та екологічного розвитку, що гарантуватиме цілісність держави та рівність фінансових умов проживання в усіх її регіонах.

Таке трактування дозволяє розширити розуміння даної категорії, встановити мету, завдання, інструменти,

фактори забезпечення та ознаки фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни.

Виходячи з наведеного нами визначення, фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни передбачає забезпечення їх більш рівними фінансовими можливостями сталого розвитку та гарантування населенню країни доступу до однакового рівня державних послуг, що передбачає перерозподіл фінансових ресурсів регіону задля уникнення вертикальних і горизонтальних дисбалансів.

Оскільки фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни характеризується зближенням регіонів за рівнями фінансового забезпечення такого їх розвитку, то її ознакою, як необхідно умовою досягнення, є скорочення асиметрій – розмаху варіації в рівнях максимального й мінімального значень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни.

Таким чином, умовою фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни є зменшення розмаху варіації рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни за роками

$$(max_{t_2} - min_{t_2}) < (max_{t_1} - min_{t_1}),$$

де min_{t_1}, min_{t_2} – мінімальний рівень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни, відповідно, у роках t_1 і t_2 ; max_{t_1}, max_{t_2} – максимальний рівень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни, відповідно, у роках t_1 і t_2 .

Графічне зображення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни наведено на рисунку.

Необхідність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів будь-якої країни цілком очевидна. І в більшій чи меншій мірі практично всі країни характеризуються міжрегіональною дивергенцією як у силу об'єктивних природних умов, так і в результаті господарської діяльності. До того ж, згідно з дослідженнями науковців, більшими рівнями міжрегіональної дивергенції характеризуються менш соціо-еколого-економічно розвинені країни, до числа яких належить і Україна.

Серед об'єктивних причин, що зумовлюють необхідність фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів України, доцільно виділити:

1) значну централізацію бюджетних коштів та невизначеність джерел фінансування місцевих бюджетів, з наділенням місцевих органів влади функцією розподілу бюджетних коштів, що суперечить принципу субсидіарності, який передбачає необхідність максимально можливого наближення надання гарантованих послуг до їх безпосереднього споживача при розподілі видатків між державним бюджетом та місцевими бюджетами, а також між місцевими бюджетами;

2) нерівномірність територіального розміщення продуктивних сил, що обумовлює диференціювання податкової бази регіонів країни та, у результаті, визначає різні можливості регіонів щодо формування дохідних частин бюджетів [2];

3) дивергенцію місцевих бюджетів та фінансову недостатність більшості регіонів;

4) суттєву міжрегіональну диференціацію в рівнях витрат у сфері надання державних і суспільних послуг та цін на ці послуги;

5) активізацію зовнішньоекономічної діяльності та поглиблення глобалізаційних і інтеграційних процесів в Україні;

6) невідповідність у тому, що певними послугами, профінансованими з бюджету одного регіону, користується населення інших регіонів, регіональні органи влади яких не здійснюють ніяких витрат;

7) відсутність єдиних державних стандартів суспільних послуг на всій території держави, гарантованих Конституцією України, що посилює диференціацію в рівнях життя в окремих регіонах, а також їх територіальних утвореннях;

8) потребу забезпечення виконання державних соціальних гарантій, публічних послуг;

9) гетерогенність регіональних соціо-еколого-економічних систем;

10) суттєву поляризацію в рівнях конкурентоспроможності регіонів країни;

11) потребу забезпечення повного виконання фінансових зобов'язань держави щодо надання суспільних послуг на встановленому мінімально гарантованому рівні, усунення дестимулюючих чинників і посилення стимулюючих функцій, насамперед у напрямі заохочення органів місцевого самоврядування до збільшення власних доходних джерел [2];

12) диференціація обсягів фінансових ресурсів регіонів, що наділені однаковими обсягами завдань;

13) домінування інтересів центру над інтересами регіону;

14) нерівність регіонів країни в соціо-еколого-економічному аспекті з центром;

15) послаблення регулюючої ролі держави;

16) значні відхилення та диференціацію прибутковості різних видів економічної діяльності, що є результатами невпорядкованої податкової політики й неефективної фінансово-економічної політики;

17) збільшення кількості економічно депресивних територій у регіонах, що не здатні до самовідтворення та потребують чималих державних дотацій [10].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підводячи підсумки, зауважимо, що фінансову конвергенцію необхідно розглядати як необхідну умову сталого розвитку регіонів країни, від досягнення якої залежить рівність їх фінансових можливостей у забезпеченні соціального, економічного та екологічного розвитку, а також забезпечення добробуту та надання населенню гарантованого державою соціального захисту незалежно від території проживання.

Фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни є взаємовигідною для всіх регіональних суб'єктів, адже, за умов ефективної політики її реалізації та дієвості застосовуваних при цьому інструментів, можна сподіватися на:

- рівність доступу до суспільних благ і послуг;

- усунення бюджетних викривлень;
- зменшення, а то й уникнення дефіциту місцевих бюджетів;
- підвищення інвестиційної привабливості регіону;
- стабільність місцевих бюджетів;
- забезпечення фіскальної самостійності регіонів;
- покращення доступу до внутрішніх фінансових ресурсів;
- мінімізацію витрат фінансових ресурсів регіону;

- коригування дефіциту фінансових ресурсів регіону тощо.

Усе це обумовлює необхідність подальших досліджень у напрямі розробки механізму та пошуку дієвого інструментарію забезпечення фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни. Водночас, сформульовані концептуальні засади фінансової конвергенції сталого розвитку регіонів країни слугуватимуть основою таких досліджень.

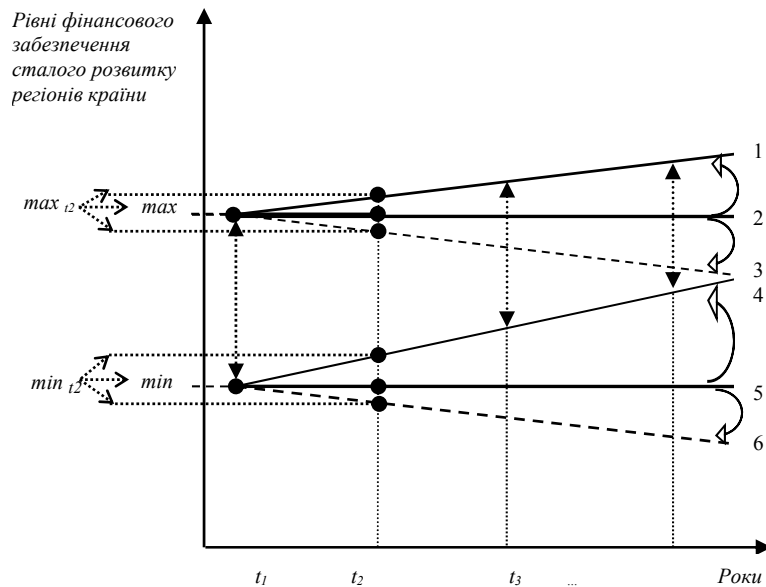

Рис. Графічне зображення фінансової конвергенції (дивергенції) сталого розвитку регіонів країни: min_{t_2} , min_{t_1} – мінімальний рівень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни, відповідно, у роках t_1 і t_2 ; max_{t_2} , max_{t_1} – максимальний рівень фінансового забезпечення сталого розвитку серед регіонів країни, відповідно, у роках t_1 і t_2 ; 1, 2, 3, 4, 5, 6 – можливі траєкторії зміни максимального й мінімального значень рівнів фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів країни (1,3 – ріст; 2,5 – стабільність; 3,6 – зниження), що описують наступні сценарії розвитку подій: 1–4 – ефективна фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни, якщо $(max_{t_2} - min_{t_2}) < (max_{t_1} - min_{t_1})$; 2–4 – помірно-ефективна фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни, якщо $(max_{t_2} - min_{t_2}) < (max_{t_1} - min_{t_1})$; 3–4, 3–5, 3–6 – неефективна фінансова конвергенція сталого розвитку регіонів країни, якщо $(max_{t_2} - min_{t_2}) < (max_{t_1} - min_{t_1})$; 2–5 – фінансова незмінність (неконвергентність і недивергентність) сталого розвитку регіону, за якої $(max_{t_2} - min_{t_2}) = (max_{t_1} - min_{t_1})$; 1–4, 1–5, 1–6, 2–6, 3–6 – фінансова дивергенція сталого розвитку регіонів країни, якщо $(max_{t_2} - min_{t_2}) > (max_{t_1} - min_{t_1})$

Список літератури / References

1. Балдич Н.І. Державна політика фінансового вирівнювання місцевих бюджетів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня. канд. наук з держ. управл. : спец. 25.00.02 „Механізми державного управління“ / Балдич Н.І. – К., 2005. – 16 с.
 Baldych, N.I. (2005), “The state policy of financial equalizing local budgets”, Abstract of Cand. Sci. (Public Management) dissertation, specialty 25.00.02 Public Administration, The National Academy for Public Administration, under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
 2. Заброцька О.В. Фінансове вирівнювання як фактор забезпечення локальної безпеки України / О.В. Заброцька // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 2. – С. 1–9.
 Zabrotska, O.V. (2009), “Financial equalizing as a Factor of local security of Ukraine”, *Naukovyi Visnyk*

Lvivskogo Derzhavnogo Universytetu Vnutrishnikh Sprav, no. 2, pp. 1–9.
 3. Криворотько Ю.В. Финансовое выравнивание на постсоветском пространстве: гармония или разобщённость? / Ю.В. Криворотько // Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. – 2010. – № 1(61). – С. 23–31.
 Kryvorotko, Yu.V. (2010), “Financial equalizing in the former Soviet space: the harmony or disunity?”, *Izvestiia Sankt-Peterburgskogo Univiersiteta Ekonomiki i Finansov*, no. 1(61), pp. 23–31, (accessed January 2, 2014).
 4. Лексин В.Н. Государство и регионы: теория и практика государственного регулирования территориального развития / В.Н. Лексин, А.Н. Швецов. – М.: Либроком, 2012. – 368 с.
 Leksin, V.N. and Shvetsov A.N. (2012), *Gosudarstvo i region: teoria i praktika regulirovania territorialnogo*

razvitiia [State and Regions: Theory and Practice of State Regulation of Territorial Development], Librokom, Moscow, Russia.

5. Морозова О. Современные тенденции развития межбюджетных отношений в ФРГ [Электронный ресурс] / О. Морозова // *Международная жизнь*. – 2013. – № 6. – Режим доступа: <http://interaffairs.ru/author.php?n=arpg&pg=891#>.

Morozova, O. (2013), "Modern trends in intergovernmental relations in Germany", *Mezhdunarodnaya Zhizn*, no. 6, available at: <http://interaffairs.ru/author.php?n=arpg&pg=891#> (accessed January 2, 2014).

6. Найденова Т.А. Бюджетное выравнивание как инструмент реализации бюджетной политики северных территорий [Электронный ресурс] / Т.А. Найденова // *Корпоративное управление и инновационное развитие Севера: Вестник Научно-исследовательского центра корпоративного права, управления и венчурного инвестирования Сыктывкарского государственного университета*. – 2012. – № 3. – Режим доступа: <http://vestnik-ku.ru/2012/2012-3/9/9.htm>.

Naidenova, T.A. (2012), "Budget alignment as an instrument of fiscal policy of northern territories", *Korporativnoye Upravleniye i Innovatsionnoye Razvitiye Severa: Vestnik Nauchno-Issledovatel'skogo Tsentra Korporativnogo Prava, Upravleniya i Venchurnogo Investirovaniya Syktyvkar'skogo Gosudarstvennogo Universiteta*, no. 3, available at: <http://vestnik-ku.ru/2012/2012-3/9/9.htm> (accessed January 2, 2014).

7. Наркізов М.М. Інститут фінансового вирівнювання як інструмент державного регулювання розвитку регіонів / М. М. Наркізов // *Вісник економіки транспорту та промисловості*. – 2010. – № 31. – С. 194–197.

Narkizov, M.M. (2010), "Institute for financial compensation as an instrument of state regulation of regional development", *Visnyk Ekonomiky Transportu Ta Promyslovosti*, no. 31, pp. 194–197.

8. Пенюгалова А.В. Горизонтальное и вертикальное бюджетное выравнивание как механизмы обеспечения сбалансированности местных бюджетов [Электронный ресурс] / А.В. Пенюгалова, Т.Е. Кочесокова // *Научный журнал КубГАУ*. – 2010. – № 63(09). – Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2010/09/pdf/17.pdf>.

Penyugalova, A.V. and Kochesokova, T.Ye. (2010), "The horizontal and vertical alignment of the budget as a mechanism to ensure the balance of local budgets", *Nauchny Zhurnal KubGAU*, no. 63(09), available at: <http://ej.kubagro.ru/2010/09/pdf/17.pdf> (accessed January 2, 2014).

9. Сагайдак І.В. Сутність і стан фінансового вирівнювання у бюджетній системі України / І.В. Сагайдак // *Економічний простір*. – 2013. – № 75. – С. 172–180.

Sahaidak, I.V. (2013), "Content and condition of financial compensation in the budget system of Ukraine", *Ekonomichnyi Prostrir*, no. 75, pp. 172–180.

10. Synchro-mining: цивілізоване вирішення проблеми сталого функціонування гірничодобувних регіонів / Г.Г. Півняк, П.І. Пілов, М.С. Пашкевич, Д.О. Шашенко // *Науковий вісник НГУ*. – 2012. – № 3. – С. 131–138.

Pivniak, H.H., Pilov, P.I., Pashkevych, M.S. and Shashenko, D.O. (2012), "Synchro-mining: civilized solu-

tion of problems of mining region's sustainable operation", *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, no. 3, pp. 131–138.

Цель. Разработать концептуальные основы финансовой конвергенции устойчивого развития регионов страны, а также обосновать ее объективную необходимость.

Методика. Методологической базой исследования послужили наработки экономической и финансовой науки по изучению межбюджетных отношений, бюджетного выравнивания, финансового механизма государственного регулирования регионального развития. С целью разработки концептуальных основ финансовой конвергенции устойчивого развития региона в работе использован системный подход, учитывающий динамическую функциональную зависимость между состоянием целого, развитием и сбалансированностью его составных элементов, и совокупности методов, обеспечивающих его реализацию, а именно: логического обобщения, анализа, сравнения, дедукции и индукции.

Результаты. На основании проведенного теоретического анализа экономической сущности финансовой конвергенции, обобщения и систематизации подходов ученых, усовершенствована трактовка финансовой конвергенции с позиций устойчивого развития регионов страны. Определены объективные причины, обуславливающие необходимость финансовой конвергенции устойчивого развития регионов Украины.

Научная новизна. Усовершенствованы концептуальные основы финансовой конвергенции устойчивого развития регионов страны, которые, в отличие от существующих, предусматривают её рассмотрение как регуляторно-стимулирующего процесса сближения уровней финансового обеспечения социального, экономического и экологического развития регионов страны, что гарантирует целостность государства и равенство финансовых условий проживания во всех ее регионах.

Практическая значимость. Формирование концептуальных основ финансовой конвергенции устойчивого развития регионов страны является исходным условием установления методики ее диагностики и определения механизмов и инструментария ее обеспечения, на основании которых достигается равенство доступа к общественным благам и услугам, устранение бюджетных искажений, стабильность местных бюджетов, корректировка дефицита финансовых ресурсов региона, повышение инвестиционной привлекательности региона, улучшение доступа к внутренним финансовым ресурсам и т.д.

Ключевые слова: финансовая конвергенция, устойчивое развитие региона, межрегиональные асимметрии, финансовое обеспечение, финансовые ресурсы региона

Purpose. To develop the conceptual basis of financial convergence of sustainable development of regions in the country and to substantiate its objective necessity.

Methodology. The achievements of economic and financial science concerning the study of intergovernmental

relations, fiscal equalization, and financial mechanism of state regulation of regional development served for the methodological base for the research. For the purpose of developing the conceptual foundations of financial convergence of sustainable development, a systematic approach is used in the article which takes into account the dynamic functional relationship between the state and the development of a balance and its components, and a set of techniques that ensure its implementation, namely: logic synthesis, analysis, comparison, deduction and induction.

Findings. Based on the theoretical analysis of the economic substance of financial convergence, generalization and systematization of scientific approaches, the interpretation of the financial convergence position of the sustainable development of regions in the country has been improved. Objective reasons that determine the necessity of financial convergence of sustainable development of regions of Ukraine have been determined.

Originality. Conceptual foundations of financial convergence of sustainable development of regions in the country have been improved, which, unlike the existing, foresee its consideration as the regulative and stimulatory process of

the convergence levels of financial providing of the social, economic and ecological development of the regions of the country, that will ensure integrity and financial equality of living conditions in all its regions.

Practical value. Formation of the conceptual foundations of financial convergence of sustainable development of regions in the country is the initial condition by establishing methods of its diagnosis and the mechanisms and tools of its providing according to which the equal access to public goods and services is achieved, the elimination of budgetary distortions stability of local budgets, adjustments scarcity of financial resources in the region, increase the investment attractiveness of the region, improving access to domestic financial resources and more.

Keywords: *financial convergence, sustainable development of a region, inter-regional asymmetries, financial support, financial resources of a region*

*Рекомендовано до публікації докт. екон. наук
Л.Л. Ковальською. Дата надходження рукопису
24.01.14.*